

Molière (1622 – 1673) – Lakomec

Děj hry se odehrává v Paříži roku 1670. Šedesátiletý lichvář Harpagon je sice bohatý, ale neuvěřitelně lakomý, je posedlý touhou po penězích. Využívá své služebnictvo a každou návštěvu podezírá z krádeže. Dceru Elišku a syna Kleanta krutě omezuje a intrikuje s jejich životy. Postupně se stává obětí své chamtivosti, ta jej zbavuje lidskosti.

Kleantes je zamilován do chudé dívky Mariany a chce otce požádat o svolení ke sňatku. Otec se však rozhodne oženit s Marianou sám. Kleanta chce oženit s bohatou vdovou a svou dceru Elišku, po uši zamilovanou do Harpagonova správce Valéra (pracuje u Harpagona bez nároků na mzdu), zase provdat bez věna za stárnoucího boháče Anselma.

To odpoledne nalezne Kleantův sluha Čipera Harpagonův poklad, zakopaný na zahradě, a uzme jej, aby tak Kleantovi pomohl.

IV. dějství, 7. výstup

HARPAGON

(vybíhaje bez klobouku křičí už ze zahrady)

Zloděj! Vrah! Loupežník! Chyťte ho! Chyťte ho! Ó, spravedlnosti! Spravedlivé nebe! Jsem ztracen! Jsem zničen! Zabili mě! Ukradli mi peníze! Kdo to může být? Kam se poděl? Kde vězí? Kde se schoval? Co podniknout, abych ho dopadl? Kam se rozběhnout? Není snad tam? Nebo tady? Kdo je to? *(Chytaje sám sebe za ruku.)* Vrať mi mé peníze, taškáři... Ach, to jsem já. Už se mi z toho plete rozum, a já nevím, kdo jsem, kde jsem a co dělám. Achich! Mé milé peníze! Mé chudinky penízky! Oloupili mě o vás, vy moji hodní přátelé, a já, připraven o vás, já jsem s vámi pozbyl své jediné podpory, své útěchy, své radosti. Jsem hotov a nemám na tomto světě již co pohledávat. Bez vás nemohu žít. Je se mnou amen, jsem u konce svých sil, umírám, jsem mrtev, jsem pohřben! Což tu není nikdo, kdo by mi ráčil pomoci? Kdo by mi vrátil mé milované penízky, nebo mi dal alespoň vědět, kdo mi je vzal, a vzkřísil mě tak opět k životu? Ne? Co říkáte? Nikde nikdo? Ať již spáchal tu krádež kdokolivěk, musil si to moc dobře vyčítat. Vybral si, šibal, právě chvíli, kdy jsem rozmlouval se svým zrádným synem. Pojďme! Dojdu si pro spravedlnost a dám vyslechnout celý dům, služky, sluhy, syna, dceru a nakonec i sebe. Jaká to hromada lidí! Ať se podívám na kohokoliv z nich, na každého mám podezření a každý se mi zdá zlodějem! Ach! O kom si to tam šeptají? O tom, kdo mě okradl? Co to tam nahoře tropí za povyk? Je tam snad ten můj zloděj? Ó, smilujte se nade mnou, a víteli někdo o mém zloději, poníženež vás prosím, povězte mi to! Neskrývá se mezi vámi? Všichni na mne patří a potichu se hihňají. Uvidíte, že jsou na té krádeži, spáchané na mně, nepochybně spoluvinni. Nuže, rychle! Pro komisaře, dráby, profousy, soudce, mučidla, šibenice a katy! Dám všechny oběsit, a neshledám-li se znovu se svými penězi, oběsím nakonec sám sebe.

Odcizený majetek v Harpagonovi probudí šílenství. Začne zběsile pátrat a podezřívá každého ve svém okolí a nepřestane, dokud se nedozví, že Valér se zasnoubil s jeho dcerou – tehdy již přetéká a rudne vzteky, načež je přesvědčen, že Valéra oběsí. Ten však raději prozradí, že jeho otcem je Anselm – tedy vážený šlechtic a bohatý muž a Mariana jeho sestra, jakožto Anselmova dcera.

Kleantes svému otci navrhne, že peníze vrátí, ale pouze tehdy, dostane-li Marianu. Harpagon souhlasí, jen aby získal své peníze zpět; jejich ztráta by pro něj znamenala konec všeho. Pak ale pozná pravý původ Mariany a Valéra a pochopí, že vdavky jej nebudou stát jedinou minci a své dceři taktéž dávat žádné věno nemusí, proti svatbě svých dětí najednou nic nenamítá.

Harpagon – vyslov [arpagon]

profous - dříve vojenský nebo vězeňský dozorce

Lakomec. Wikipedie [online]. 2. 7. 2012 [cit. 2012-09-05]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lakomec>

HNÍZDO, Vlastislav. *Čítanka světové literatury*. 3., upr. vyd. V Praze: SPN, 1989. Molière: Lakomec. s. 143 – 144. ISBN 80-042-3899-8.

MACURA, Vladimír. *Slovník světových literárních děl*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1989. Molière: Lakomec. s. 65 – 66. ISBN 80-207-0004-8.

- 1) Co je pro Harpagona v životě nejdůležitější?
- 2) Koho všeho podezřívá?
- 3) Může mít takový člověk zdravé lidské vztahy?
- 4) Co by se stalo, kdyby své peníze nezískal zpět?
- 5) Jaký vztah má ke svým dětem? Čím jejich životy (a vztahy) poměruje?
- 6) Jaké partnery jim vybírá a proč?
- 7) Co u něj chamtivost způsobila?
- 8) Co je hlavním smyslem hry?
- 9) Kde hledal Molière inspiraci ke svým hrám?
- 10) Je v ukázce využita komika slovní, situační, nebo charakterová?
- 11) Jak se nazývají poznámky před a v průběhu textu, které slouží ve scénáři technickým radám (jak jsou oblečení, co právě dělají, jak se tváří...)?
- 12) Jak se nazývá jazykový prostředek, kdy hovoří sám herec k sobě nebo k publiku (na rozdíl od situace, kdy spolu hovoří více lidí)?
- 13) Co je v divadelní hře častější?

Řešení:

- 1) Peníze a majetek.
- 2) Všechny včetně sebe.
- 3) Ne. Důvěra je základem společenského soužití.
- 4) Život už by pro něj neměl smysl, chtěl by oběsit i sebe.
- 5) Citový žádný, vše poměruje finanční výhodností.
- 6) Bohaté, aby jim nemusel dát žádné peníze jako věno nebo výpomoc do života.
- 7) Veškerou ztrátu lidskosti.
- 8) Kritika špatných vlastností – zejména lakoty a chamtivosti.
- 9) Všude kolem sebe – všiml si všech lidských špatností (tyranství, lakoty, hypochondrie, přetvářky, bezohlednosti, snahy koupit si šlechtický titul, ženské afektovanosti, hlouposti, šarlatánství některých lékařů, vypočítavost... – lidé se v jeho postavách mohli vidět jako v zrcadle) + čerpal z divadelní historie - sama komedie vznikla na námět Plauta – Komedie o hrnci (kromě antických komedií i z lidové frašky a italské komedie dell'arte).
- 10) Převážně charakterová.
- 11) Scénické poznámky.
- 12) Monolog.
- 13) Nejběžnější je dialog – na dialogu je drama vystavěno.